

Innspill til stortingsmelding om villrein – ny politikk

NJFF viser til innspillmøtet 18.09.2023, og ønsker med dette å følge opp vårt muntlige innspill med et skriftlig innspill.

Bestandsforvaltning

Genetisk variasjon og helsestatus for villreinbestandene inngår i kvalitetsnormens delnorm om bestandsforhold. Målet om minst middels tilstand er et klart styringssignal som må legges til grunn for den lokale forvaltningen av hvert enkelt villreinområde. Stortingsmeldingen må slå fast at dette må legges til grunn, og at den lokale forvaltningen har ansvar for at sykdom, genetikk og kondisjon er parametere som danner grunnlag for vedtak og planer. Alle er ansvarlig for å følge de nasjonale målsettingene i kvalitetsnormen og ta beslutninger i henhold til disse. Dette vil danne grunnlaget for en langsiktig forvaltning med klare mål og retningslinjer, som igjen fører til en god forvaltning over tid.

Det er viktig at det understrekes at alle delnormene i kvalitetsnormen må danne grunnlag for arbeidet med de regionale forvaltningsplanene. De regionale tiltaksplanene blir viktige for å nedfelle aktuelle tiltak både i forhold til bestandsforvaltning og øvrige delnormer i kvalitetsnormen.

God bestandsforvaltning og god status for villreinbestandene i forhold til sykdom, genetikk og kondisjon fordrer et godt og til enhver tid oppdatert kunnskapsgrunnlag. For å nå målsettingene om minimum middels tilstand og i et noe lenger perspektiv god tilstand for våre villreinområder, må forskning og kunnskapsgrunnlaget prioriteres. Forvaltningen må være dynamisk og kunnskapsbasert, noe som vil kreve at det bevilges tilstrekkelig med midler for å framskaffe ny forskning og oppdatert kunnskapsgrunnlag knyttet til villrein.

Dyrehelse

God dyrehelse må være et klart mål for forvaltningen av villrein. utfordringene knyttet til skrantesyke og fotråte har understreket hvor viktig det er at vi har en løpende helseovervåking av villreinen, og viktigheten av et godt kunnskapsgrunnlag for å kunne ta viktige og riktige beslutninger.

I stortingsmeldingen bør det understrekes at forskning og oppdatering av kunnskapsgrunnlaget må være et satsingsområde. Sammen med gode opplegg for løpende helseovervåking og planer for tiltak ved utbrudd av sykdom, vil dette utgjøre en nødvendig plattform for å ivareta dyrehelse i forvaltningen av villrein.

Som for arealforvaltning og ansvaret for å ta hensyn til og ivareta villreinen, må det komme tydelig fram at nasjonale hensyn og målsettinger ivaretas på alle plan også innenfor dyrehelse.

Villreinens leveområder – endret politikk for arealforvaltning

Kommunene er og skal fortsatt være den primære arealforvalter, og kommunale og regionale planer skal legges til grunn for arealbruken. Det er et faktum at kommunenes arealpolitikk både hver for seg, og ikke minst i sum, har medført utfordringer for villreinen.

Det kommunale selvstyret er en bærebjelke i arealforvaltningen, men det hviler også et ansvar for å tenke helhetlig og ta nødvendig og tilstrekkelig hensyn til nasjonale og regionale interesser på

kommunene. Tilsvarende gjelder for fylkeskommunene i forhold til regional planlegging og oppfølging av de regionale forvaltningsplanene. Ivaretagelse av villreinen vil fordre gode, helhetlige løsninger og at totalbelastningene ved aktuelle tiltak kan vurderes på tvers av kommune- og fylkesgrensene.

Aktuelle politiske grep for å sikre at hensyn til villreinen blir ivaretatt kan omfatte

- Regjeringens forventninger til regional og kommunal planlegging og arealforvaltning må bli langt tydeligere og forutsette at kommunene tar hensyn til og prioriterer villreinen. Kommunale planer må være innenfor rammene av de regionale forvaltningsplanene.
- Erfaring har vist at dette ikke alltid er tilfellet. Eksempelvis kan nevnes Rosnos-saken der Ullensvang kommune ønsker å bygge en gondolbane med et tilhørende anlegg på toppen, som dels legges innenfor grensene som er satt for villreinens leveområde i den regionale forvaltningsplanen. Det er estimert at årlig vil over 100 000 personer benytte seg av dette tilbudet. Saken illustrerer hvorfor det er behov for mer bindende regionale planer. Dette må følges opp med konkrete forslag i stortingsmeldingen.
- Innsigelse er en sikkerhetsventil og et viktig virkemiddel for å sikre at nasjonale og regionale hensyn blir ivaretatt i planprosesser, og må styrkes.
- Det er behov for statlige planretningslinjer for hyttebygging. Dagens veileder for hyttebygging gir mange gode råd. Dersom kommuner velger å se bort fra disse retningslinjene, gir ikke veilederen grunnlag for eksempelvis å kunne fremme innsigelse i tilfeller der dette vurderes som nødvendig.
- Kommunene bør pålegges å foreta en planvask av gamle planer. Planer som ikke lenger vurderes som aktuelle bør oppheves, kunnskapsgrunnlaget for planer som kommunene velger å videreføre må oppdateres og det må tilrettelegges for at framtidig arealbruk og hyttebygging skjer uten nedbygging av natur, gjennom økt fortetting mm. Det bør etableres en statlig støtteordning som gjør det lettere for kommunene å foreta en planvask.

Restaurering

Satsing på restaureringstiltak for å rette opp igjen tidligere inngrep og påvirkninger støttes av NJFF. Dette handler ofte om omfattende og ressurskrevende tiltak.

Villreinfondene som er etablert for noen av villreinområdene som er berørt av kraftutbygging er en start på en slik kurs. De må videreutvikles og utvides til å omfatte flere villreinområder berørt av kraftutbygging og for å kunne danne grunnlag for større restaureringstiltak.

For å kunne gjennomføre avbøtende tiltak og restaurering er det behov for politiske vedtak om ordninger for finansiering, eksempelvis om etablering av fond der staten må inn på finansieringssiden. Aktuelle grep kan være alt fra større tiltak innenfor samferdsel til flytting av turisthytter og andre mindre tiltak. Gode ordninger for finansiering er en forutsetning for å få iverksatt tiltakene.

Det må være en målsetting med restaureringstiltak at de kan bidra til genetisk utveksling mellom villreinområdene.

God og langsiktig arealforvaltning er imidlertid avgjørende for at listen over behov for restaureringstiltak ikke skal fortsette å vokse. Ansvar for å ta vare på villreinen er et felles og sektorovergripende ansvar, og ligger ikke på miljømyndighetene alene. Hensynet til villreinen kan ikke ivaretas gjennom avbøtende tiltak som tilpasses prosjektplanene, men må være en føring for planlegging og valg av løsninger. Dette må nedfelles i regelverket, retningslinjer og mm.

Gode løsninger for ferdsel/bruk i villreinområdene

Det er viktig å legge til rette for å finne gode løsninger der det er utfordringer knyttet til ferdsel og bruk i villreinområdene. Målrettet informasjon, kanalisering, tilrettelegging, omlegging av stier/løyper, flytting av hytter mm er aktuelle tiltak. Det gjøres etter hvert mye når det gjelder på dette området, men innsatsen her bør likevel økes for å unngå mer inngripende tiltak, noe som bør understrekes i meldingen.

Dersom slike tiltak viser seg å ikke gi tilstrekkelig effekt, kan det være aktuelt å vurdere restriksjoner på ferdsel. Regulering av ferdsel, er et svært inngripende tiltak som kun bør vurderes når alle andre tiltak er utprøvd.

Allemannsretten er grunnlaget for alt friluftsliv og ferdsel i utmark. Selve kjennetegnet for allemannsretten at den gjelder for alle.

NJFF vurderer at det er behov for en hjemmel i naturmangfoldloven for å kunne ta i bruk dette virkemidlet av hensynet til villreinen.

- NJFF forutsetter at eventuell bruk av ferdselsreguleringer tuftes på følgende premisser:
 - Reguleringene må avgrenses klart i tid og rom
 - Det skal ikke skilles på bosted
 - Eventuelle unntak fra ferdselsreguleringer må gjøre ut fra et dokumentert behov, ikke bostedsadresse. NJFF vil presisere at dersom man først tar i bruk ferdselsreguleringer, bør listen for å kunne få unntak fra disse legges høyt.
 - Bruk av ferdselsregulering må ikke medføre en generell svekkelse av allemannsretten
 - Bruk av ferdselsreguleringer bør administreres av Miljødirektoratet/statsforvalter

Motorisert ferdsel

Også når det gjelder motorisert ferdsel, er det flere av villreinområdene hvor det innvilges tillatelse til ferdsel i tilknytning til transport av folk og utstyr, i tilknytning til tilsyn og overvåkning og eventuelle andre formål. Det vil være behov for en gjennomgang av også den motoriserte ferdselen for å se hvordan man kan redusere omfanget og unngå motorisert ferdsel i sårbare områder og til tider på året da villreinen er spesielt sårbar. Dette bør inngå som del av en totalvurdering av ferdsel og utfordringer for villreinen. Det må foretas en prioritering av hvilke former for motorisert ferdsel som bør benyttes til de formål som blir prioritert. Nødvendig overvåkning og bestandstillinger er eksempler på formål som bør prioriteres for å sikre et nødvendig og best mulig kunnskapsgrunnlag for å forvalte bestandene.

NJFF er opptatt av at det bør tas grep i forhold til anleggsveier mm som dels går langt inn i villreinens leveområder og som er åpne for allmenn motorisert ferdsel, ofte begrenset til sommerhalvåret. For anleggsveier som er anlagt i forbindelse med vannkraftutbygging, er kravet om allmenn tilgang til motorisert ferdsel på disse veiene nedfelt i konsesjonen. Der det er behov for å begrense bruken av disse veiene for å unngå for mye ferdsel i områder til gitte deler av året av hensyn til villreinen, er det viktig å finne gode løsninger på dette. I meldingen bør det vurderes om det er behov for politiske grep for å sikre muligheten for å regulere bruken av motorisert ferdsel på slike veier inn i villreinområdene.

26.09.2023

Norges Jeger- og Fiskerforbund